



פעולה 4

לך אתו את הארץ הזאת



מדינת ישראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה



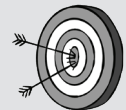
נושא:



רציונל:



יהדותה של מדינת ישראל מתבטאת בתחומים רבים ובמשימות המוגדרות כיעדי המדינה כבר במגילת העצמאות. בפעולה זו נכיר את משימת ההתיישבות ונלמד מדוע הוגדרה למטרת יסוד של המדינה וכיצד היא באה לידי ביטוי לאורך שנות התפתחות המדינה.



מטרות:

3

החניכים יציגו את **משימת ההתיישבות** כביטוי לחלק **מהזהות היהודית** של המדינה.

2

החניכים ייחשפו למשימת ההתיישבות בתקופת **הקמת המדינה** כביטוי ליעד של **מדינה יהודית**.

1

החניכים ילמדו על ההתיישבות בארץ **בימי התנ"ך** ועל ערך ההתיישבות מתוך **חזון הנביאים**.

גוף הפעולה:



שלב א' | למידה על התיישבות בימי התנ"ך

ותנו לכל קבוצה לקרוא קבוצת פסוקים אחת (נספח 1) ולסמן בה מאפיינים ורכיבים של התיישבות.

כנסו את השבט בחזרה ובקשו מהחניכים לספר אלו מאפיינים של התיישבות ראו בפסוקים באמצעות כל חפץ שנמצא במרחב הסניפי.

◀ פזרו את מאפייני התיישבות על הרצפה (נספח 2).

◀ אפשרות א' - מתח קו

סדרו את הפסוקים (נספח 1) על נייר רצף, ומולם סדרו את מאפייני התיישבות (נספח 2). קראו עם החניכים את הפסוקים ובקשו מהם למצוא את מאפייני התיישבות המתאימים לכל קבוצת פסוקים ולמתוח ביניהם קו בטוש.

◀ אפשרות ב' -

לסמן מתוך הפסוקים

חלקו את החניכים לקבוצות,



למדנו מהפסוקים בתנ"ך על כל מיני מאפיינים של התיישבות: חקלאות, קשר לאדמה, בניית ערים וחומות ועוד.

סיכום
ביניים





שלב ב' | התיישבות בימי הקמת המדינה

קבוצות. כל קבוצה תקרא יחד את אחד הסיפורים (נספח 4). בסוף הקריאה בקשו מהחניכים לומר אילו מאפיינים יש להתיישבות בסיפור שקראו. האם יש בהם מאפיינים שכבר פגשנו בפסוקים בתנ"ך?

◀ סדרו את הסיפורים לפי זמנם ההיסטורי.

◀ איסוף תשובות בשבט: בקשו מהחניכים לשתף במאפיינים שפגשו. אם הם מזכירים מאפיינים חדשים שלא היו בתנ"ך, כתבו אותם בשמש האסוציאציות.

◀ קטע קריאה

חלקו לחניכים חלק ממגילת העצמאות (נספח 3) וקראו אותו יחד. הדגישו את המקומות המודגשים, העוסקים בהתיישבות.

◀ שאלו את החניכים

אילו מאפיינים של התיישבות היו חשובים לכותבים של מגילת העצמאות?

הוסיפו את התשובות שלהם לשמש האסוציאציות מהשלב הקודם.

◀ סיפורים בקבוצות

חלקו את החניכים לשלוש



שלב ג' | יצירת מיצג

“התיישבות יהודית בארץ ישראל”
תלו את המיצג בסניף.

בקשו מכל חניך וחניכה
לבחור מאפיין אחד ממאפייני
ההתיישבות שפגשנו.

לשבטים ברמה גבוהה יותר:
בקשו מהחניכים לשתף במשהו
שהתחדש להם על התיישבות
בפעולה וכתבו את הדברים
ששיתפו על נייר הרצף.

חלקו להם דפים וצבעים ובקשו
מהם לצייר את המאפיינים שבחרו.

הדביקו את כל המאפיינים
על נייר רצף וכתבו כותרת

- 42 -



בפעולה נפגשנו עם משימת ההתיישבות בארץ
ישראל מימי התנ"ך ועד ימי הקמת המדינה.
ראינו שהתיישבות היא משימה חשובה לעם
היהודי וכוללת המון פרטים ומאפיינים הבאים
לידי ביטוי במגוון צורות התיישבות.



מה אני צריך להכין לפעולה?

שני חניכים שחשוב שאדבר איתם אישית:



סרקו להורדת
קובץ דיגיטלי
של הפעולה

נספח 1

ההתיישבות בתורה

"כֹּה אָמַר ה' א-לוהים בְּיוֹם טְהָרֵי אֲתָכֶם מִכָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת הָעָרִים וְנִבְנוּ הַחֲרֻבוֹת. וְהָאָרֶץ הַנְּשֻׁמָּה תִּעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הָיְתָה שְׂמֵמָה לְעֵינַי כָּל עֹבֵר. וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הַלְזוּ הַנְּשֻׁמָּה הָיְתָה כְּגֹן עֵדוּ וְהָעָרִים הַחֲרֻבוֹת וְהַנְּשֻׁמוֹת וְהַנְּהָרְסוֹת בְּצִוְרוֹת יֵשְׁבוּ. וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי ה' בְּנִיתִי הַנְּהָרְסוֹת נִטְעֵמִי הַנְּשֻׁמָּה אֲנִי ה' דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי" (יחזקאל לו, לג-לו).

"וַיִּדְבַר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עִבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן. וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יִשְׂבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבַּדְתֶּם אֶת כָּל מִשְׁכֵּיתֵם וְאֶת כָּל צִלְמֵי מִסְכַּתְכֶם תִּאֲבְדוּ וְאֶת כָּל בְּמַתֶּם תִּשְׁמִידוּ. וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וּישְׁבֵתֶם בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לְרֵשֶׁת אֲתָהּ. וְהַתְּנַחֲלֶתֶם אֶת הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם לְרַב תְּרֻבוֹ אֶת נַחֲלֹתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת נַחֲלֹתוֹ אֶל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמֵהּ הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ. וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יִשְׂבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂכִים בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִים בְּצַדִּיכֶם וְצָרְרוּ אֲתָכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ" (במדבר לג, נ-נה)

"וה' אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו: שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה. כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעה עד עולם. ושמתי את זרעך כעפר הארץ, אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה. קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה, כי לך אתננה" (בראשית יג, יד-יז).

"וידבר ה' אל משה בערבת מואב על ירדן ירחו לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען. והורשתם את כל ישבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משכיתם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו ואת כל במתם תשמידו. והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה. והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחתכם לרב תרבו את נחלתו ולמעט תמעט את נחלתו אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו. ואם לא תורישו את ישבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצרוו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה" (במדבר לג, נ-נה)

פְּרִיָּהֶם. וּבִטְעָתֵיִם עַל אֲדָמָתָם וְלֹא
 יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי
 לָהֶם אָמַר ה' אֱ-לֹהֵיךָ"
 (עמוס ט, יד-טו)

יְדִיָּהֶם לטוֹבָה" (נחמיה ב, יא-יג, טז-יח)
 "וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹ
 עָרִים נְשֻׁמוֹת וְיִשְׁבּוּ וְנָטְעוּ כֶרְמִים
 וְשָׂתוּ אֶת יַיִנָּם וְעָשׂוּ גִנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת

נספח 2

מאפייני ההתיישבות



רציו אמונה מוחר ומדע



בנייה מתוך ההריסות



חיבור לאדמה



נספח 3

הדגשת מאפייני ההתיישבות במגילת העצמאות

נספחים

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהיאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה;

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

יפו,
אז והיום...



משה מילר, לעמ



הנס פיו, לעמ

נספח 4

סיפורי התיישבות

1 חומה ומגדל היא סדרת מבצעי הקמה של יישובים חקלאיים יהודיים מבוזרים בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי.

תיאור העלייה לעין גב:

נשפך החצץ לתוך שקים וסלים - והחומה הוקמה במהירות קדחתנית. השמש הלוהטת והזיעה הנגרת לא הפריעו בעד העבודה... מכוניות המשא מביאות בזו אחר זו חומרים וקירות הצריפים. ידיים נאמנות עובדות במהירות, והנה כבר הוקם המגדל והולכים ומקימים הצריפים לחדר האוכל... בשעה ארבע אחר הצהריים עמד המחנה על תילו בלב האדמה השוממה, אשר זה מאות שנים לא ראתה יישוב יהודי. בשעות מספר הוקמה נקודת יישוב עברית חדשה".

"הכנת המחנה נחלקה בין משקי העמק - גשר מכינה את המגדל ואת חדר האוכל, אפיקים את החומה, קבוצת כנרת את הצריפים ואנחנו את הגדר החיצונית, גדר החוטים וכל מה ששייך לחשמלאות ומסגרות. ערב העלייה באו חברינו מכל הארץ. באו הרבה אורחים מהסביבה הרחוקה והקרובה; באו גם נגרים מכפר גלעדי וטפסנים מגבעת חיים. עד שעה מאוחרת בלילה עבדו החברים במסגרייה. החברות עבדו במטבח והכינו את האוכל ליום העלייה. בשעה שלוש, בעוד חושך, הכול היה מוכן לדרך. בשלושה אוטומובילים הגענו לאפיקים. לכאן התאספו אנשי הסביבה שהשתתפו בעליה. מסע הכיבוש, שתיים עשרה מכוניות משא מלאות אנשים עמוסי משא והמון מכוניות קטנות עברו דרך מסדה ועין הקורא סבבו את צמח עד הגיעם לעין גב... כעבור רגעים מספר התחילה העבודה. ארבע מאות איש עבדו במהירות ובקצב... הטורייה גרפה את החצץ לתוך הפחים, מן הפחים



לשכת העיתונות הממשלתית

הקמת המושבות

העלייה לפתח תקווה:

בבוקר קיץ אחד בשנת תרל"ח יצאו מירושלים ר' דוד גוטמן, ר' יואל משה סלומון, יהושע שטמפפר, ר' זרח ברנט ועימם עוד אנשים מספר לראות את אדמת אַמְלֶבֶשׁ שבסביבת יפו. בתום שלושת ימי הביקור הגיע ד"ר מזוריקה לסקור את השטח לבקשת סלומון וחבריו. ביקורו הסתיים בבשורה רעה: שום חיים לא ייתכנו כאן. דממה מעיקה השתררה. ואז פתאום הפליט סלומון חרש: "ובכל זאת!..."

"ננסה!" קרא שטמפפר בקול.

המילים הללו אך נפלטו מפיהם, וגוטמן נרגש עד עומק נפשו ממה ששמע, התנפל על צווארי שני חבריו ופרץ בבכי - אז לא יכלו להתאפק גם שני חבריו, ויחלו לבכות אף הם. כבר בשנה הראשונה, החלו התנכלויות מצד ערביי הסביבה. בחורף היה גשום וקשה. מי הירקון עלו על גדותיהם והציפו את החלקות הסמוכות; השדות הפכו לביצות; רבים מבתי

הירקונים התמוטטו מפני הגשמים. בקיץ באותה שנה השתוללה מחלת הקדחת, ורבים מהתושבים חלו ומתו. המלריה פגעה גם במתיישבים הוותיקים שישבו בגבעה: רבים מהם חלו, וחלקם נאלצו

לעזוב: יואל-משה סלומון חלה וחזר לירושלים, שטמפפר שהה בחוץ לארץ, גוטמן ויהודה ראב עברו ליפו והשגישו משם על העבודה במושבה ועל הרכוש שבה. באותה שנה שבתה העבודה בשל הקדחת המשתוללת. ובשנתיים לאחריה נידלדלו התושבים במושבה.

עקב כל הצרות הללו, התרוששו רבים מהמתיישבים מנכסיהם, והחלה עזיבה רבה גם בקרב הוותיקים והמייסדים. הפתח-תקוואים התנחמו בעבודה שהשנה הבאה היא שנת שמיטה, שנה שבה ממילא העבודה אסורה. לקראת שנת השמיטה, נפוצו המתיישבים בין יפו לירושלים בתקווה לשוב לקרקע כעבור שנה בכוחות מחודשים. אחרי שנת השמיטה התושבים חזרו,



ארכיון אילן חוט

והקימו עוד ארבעה יישובים מסביב. ההתיישבות באזור גדלה. במושבה שנבנתה מחדש נבנו הבתים ביתר יסודיות, מאבנים חזקות. שומרים יהודים הדפו את האויב הערבי ויצרו

תדמית של הגנה חזקה. הברון רוטשילד לקח את המושבה תחת חסותו והעניק לה מימון מכספו. התושבים ייבשו את הביצות וחרשו מחדש את השדות

סיפור הקמתו של כפר עציון:

3 'קבוצת אברהם' הייתה קבוצה של בוגרי תנועת השומר הדתי ובני עקיבא בפולין. חברי הקבוצה ידעו כי האזור של גוש עציון קשה להתיישבות, ופעמיים ניסו ליישב את האזור ופעמיים נכשלו, ולמרות זאת חלמו חברי קבוצת אברהם, שישבו בכפר פינס לאחר עלייתם ארצה, לעלות לאדמה ולהקים את הקיבוץ הדתי כפר עציון. בהתחלה עלו רק הגברים לעבד את האדמה הסלעית

הקשה ולהתחיל להקים את הקיבוץ. הם לא יכלו לחכות עד לרגע שיצטרפו אליהם גם הנשים והילדים, והחלום שלהם על קיבוץ דתי יהיה שלם סוף-סוף, אך ידעו כי עליהם להמתין לרגע הנכון, שבו כל התנאים בשטח יתאימו

להצטרפות הנשים והילדים. רק כעבור שנה וחודשיים עזבו את כפר פינס הנשים והילדים שנותרו שם והצטרפו אל הגברים בכפר עציון.

קיבוץ כפר עציון הוקם, ואט-אט

ייבוש הביצות סילק את המלריה. (זיכרונותיו של טוביה סלומון מתוך הספר 'זכרונות ארץ ישראל' בעריכתו של אברהם יערי)

ובמאמץ רב החלו להתגבר על ההר הטרשי, על האדמה הקשה ועל בעיות הפרנסה הקשות שבפניהן עמדו. נחצבו בריכות מים, נבנו טראסות חקלאיות, ניטעו מטעים, הוקמו ענפי חי - רפת ולול - הוכשר בית הבראה ומרגוע, נעשו הכנות להקמת מפעל תעשייתי למכניקה עדינה ולהפעלת מחצבה. חיי תרבות תורנית וכללית עשירים התנהלו בבניין נווה עובדיה,



מרכז מורשת גוש עציון

מרכז תרבותי-דתי שניצב במרכזה של כפר עציון. חברים וחברות חדשים נקלטו בכפר עציון, והוא היה לקיבוץ צומח ומתפתח. זוגות צעירים נישאו על ההר, ילדים ראשונים נולדו והוסיפו לוויית חן לחיי הקיבוץ.